

تبعات سوبسید دولتی

ترک اعتیاد

آفت تولید، اولین آفتی است که در صورت مدیریت ناصحیح طرح هدفمندی یارانه‌ها، اقتصاد را تهدید خواهد کرد.

تا به امروز، هیچ گاه طرحی در اقتصاد کشور ما مطرح نشده که به اندازه هدفمندی یارانه‌ها، نتوان تصویر روشنی از نتایج آن ترسیم کرد. این ابهام، نه این که ناشی از تردید در ضرورت اجرای آن باشد، بلکه به دلیل نگرانی از نحوه اجرا است. شاهد این مدعا، تأکید همه خردمندان جامعه بر ضرورت و انشقاق آنان در نحوه اجرا است.

منبع: ماهنامه «اقتصاد ایران»

سالهاست که تزریق یارانه، سلامت اقتصاد کشور را به خطر انداخته است. الگوی تقاضا و مصرف ملی به واسطه پرداخت یارانه‌های گوناگون، در کشور ما به الگوی غیرمتعارف تبدیل شده است. از بُعد تئوریک هم که به موضوع نگاه کنیم، علم اقتصاد پرداخت یارانه را به مصرف، به دلیل آن که مزیت‌های واقعی را پنهان کرده و "نامزیت‌ها" را مزیت نشان می‌دهد، نمی‌پذیرد. البته این که چرا مردم و بخش خصوصی پرتلاش کشور، باید جور بی‌برنامگی و اتلاف منابع عموماً دولتی را بکشند، خود مورد انتقاد است. اما "کاری است که

پیش و پس هدفمندی

شاخص	قبل از هدفمندی	بعد از هدفمندی
بهره‌وری	ناامید کننده	رشد می‌یابد
کارایی و مدیریت تولید	پایین	افزایشی
صرفه جویی به مقیاس	معمولی	ارتقا خواهد یافت
انحصار*	دولتی	نامعلوم
سرمایه گذاری**	اندک	کاهش
حمایت دولتی	از شرکت‌های وابسته به دولت، زیاد	کماکان زیاد
مخارج بنگاه	بالا	افزایش دو چندان
الزام کیفیت مداری	کم معنا	مهم
تعرفه	در کالاهای متفاوت، متغیر	احتمالاً برای حمایت از تولید، افزایشی
نقدینگی جامعه	عموماً بالا	بیشتر می‌شود
قیمت تمام شده	نامتقارن	بسیار بالا
قیمت فروش	بالا	پیشنهاد می‌شود با مکانیزم بازار تعیین گردد
واردات	منطبق بر نیاز بازار	بیشتر می‌شود

* با اجرای صحیح طرح، انحصار کاهش می‌یابد.

** کاهش مزیت‌های تولید (مثلاً انرژی ارزان)، باعث آفت سرمایه گذاری‌ها می‌گردد.

منبع: واحد تحقیقات «اقتصاد ایران»

گرفت. تورم هم فرآیند تولید را گران‌تر می‌کند و از این بابت، فشاری دو چندان به تولید کننده تحمیل می‌شود.

البته باید به این هم اشاره کرد که در میان ملت و با فرض پرداخت بدون وقفه یارانه‌های نقدی و روی آوردن تقاضا به سمت تولید داخل، انگیزه تولید کنندگان داخلی جهت تداوم حضور در بازار افزایش خواهد یافت.

اما اگر در کوتاه مدت، دولت نظام دستوری قیمت‌ها را در بازار حاکم نماید و فروش بنگاه‌ها از این طریق به قدری کاهش یابد که با سود منفی مواجه شوند، آن وقت است که شاهد خروج تدریجی بنگاه‌ها از بازار خواهیم بود و این به معنی کاهش عرضه و تشدید شرایط تورم رکودی است. در نهایت، دولت برای مقابله با این شرایط، در پی آن خواهد بود که به مدد واردات، طرف عرضه را ساماندهی کند که این مسأله، مشکلات تولید داخل را بیشتر می‌کند.

راه و بی‌راهه

این احتمال وجود دارد که شرایط سخت تولیدی در کشور با اجرای هدفمندی یارانه‌ها تا حدودی سخت‌تر از گذشته شود. به همین دلیل باید نسبت به تحلیل وضعیت بنگاه‌ها حساسیت بیشتری داشته باشیم. برای این منظور پیشنهاد می‌کنیم کمیته‌های کارشناسی گوناگون و متخصص در حوزه‌های مختلف بازار تشکیل گردند و با تحلیل ورودی و خروجی هر صنعت و بخش، نیازها و دردهای آنان را تشخیص دهند. فایده این اقدام اولاً در آن است که باعث می‌شود مسئولان با دید بازتر، احساس مسؤولیت بیشتری نسبت به درمان مشکلات صنایع داشته باشند. دوماً مدیریت اقتصادی کشورمان هم به تدریج هدفمند می‌شود.

همچنین باید تفکر مبتنی بر واگذاری اقتصاد به بخش خصوصی واقعی در کشور حاکم شود. البته دلیل آن که در این چند سال شاهد توفیقاتی در بحث خصوصی سازی نبوده‌ایم، آن است که مسئولان ما نسبت به پایه اصلی خصوصی سازی یعنی افزایش بهره‌وری ایمان راسخ نداشته‌اند، اما اکنون با آزاد سازی قیمت‌ها، از آنجا که دولت یکی از بزرگترین مصرف کنندگان انرژی در کشور است و با رشد چند برابری قیمت‌های انرژی، مخارجش به صورت تصاعدی افزایش می‌یابند، بحث خصوصی سازی و کوچک شدن واقعی دولت به مراتب جدی‌تر از قبل دنبال خواهد شد.

در نهایت باید برخی از مفاد قانون هدفمندی که دست دولت را برای ریخت و پاش‌های بی‌مورد باز گذاشته‌اند اصلاح شوند. بند یکم که اجازه فروش حامل‌های انرژی را حتی بیشتر از قیمت فوب خلیج فارس به دولت داده، یکی از آنها است. ■

شده" و باید اکنون که هدفمند سازی یارانه‌ها به اجرا درآمده است، ضمن بررسی اثرات این قانون در بازه‌های زمانی و با سیاست‌های منعطف، احتمال وقوع خطرات اقتصادی را تضعیف نماییم.

الزامات هدفمندی

برخی از روش‌های تولیدی در کشور نیازمند اصلاح هستند.

اما همین اصلاح متد تولید، به دلیل آن که هزینه‌های دیگر را به تولید کنندگان تحمیل می‌کند، ضرورت توجه به دخل و خرج آنها را بیش از پیش متذکر می‌شود.

طی یک ماه گذشته، اگر چه دولت برای جلوگیری از بی‌نظمی در بازار، با جدیت تمام، به رصد روزانه قیمت بسیاری از کالاها پرداخته تا از افزایش آنها جلوگیری کند، اما باید توجه داشت آزاد سازی قیمت‌ها به معنای آزاد سازی مخارج بنگاه‌ها است. این هزینه‌ها تراز سود و زیان بنگاه‌ها را به هم می‌ریزند و در صورتی که بنگاه مجبور به فروش با قیمت دستوری شود، یقیناً قادر به پوشش هزینه‌های خود نخواهد بود. مضاف بر این، با تداوم نظام دستوری قیمت‌ها، مسأله آزاد سازی اقتصاد - که به تبع هدفمند سازی یارانه‌ها باید تحقق پذیرد - آینده‌ای مبهم پیدا می‌کند و این به معنای نادیده گرفتن مبانی دموکراسی اقتصادی است.

حساب دو دو تا چهار تا

با توجه به اطلاعات موجود، رقمی در حدود ۶۰/۵ میلیون نفر از جمعیت کشور تحت پوشش برنامه دریافت یارانه‌ها قرار دارند که اگر دریافتی آنها را تا پایان سال، معادل ماهانه ۴۰ هزار تومان ثابت فرض کنیم، با توجه به سه ماه توزیع نقدی یارانه‌ها تا پایان سال، چیزی معادل ۷ تریلیون و ۲۶۰ میلیارد تومان وجه نقد در این مدت میان اقشار جامعه توزیع خواهد شد.

توزیع این پول، بی‌شک فشار تقاضا را به همراه می‌آورد و چون این فشار در کوتاه مدت اتفاق افتاده و طرف عرضه تدبیری برای آن نداشته است، قطعاً تورم روندی صعودی به خود خواهد